

Көбөкөнгө спортсаланы үөрүүлээхтик арийыы кэннит-тэн нэһилиэк урукку баһылыга Константин Николаевич Ноговицын ыңырыгытынан Тарафана алааска «Баһыкы» сылгы хаһаайыстыбатын көрө айаннааты-быт. Сыйдам массыналар өр айаннаабатылар, суол-иис кыһынны бэрээдэгинэн ханна да бадараана, онхойо-анхайа суох көбүс-көнөтүк сыыйылар. Ол иһин көрдөххө биір күөлгэ андаатардар уйалара бачыгыраан тураллар. Күөл хаһаайына, биір улахан андаатара массыналарга түһүлээтэ, ааспыттарын кэннэ кыйыбыт-хоһупут курдук уйатыгар төттөрү сүүрдэ.

ха ыалын сиэринэн ыалдыкка айах тутар түбүккэ түбэстилэр. Ол быһыыгар Сергей Николаевичтан үлэ-хамнас туһунан сурастым. Онуоха ардыгар соһуччу түгэннэрдээх кэлсээннээх буолан биэрдэ.

Кини хаһаайыстыбата 300-тэн тахса сылгыны көрөр-истэр кооператив диэн буолар эбит. Бу отучча үөр сылгыны көрөр-истэр, кыс таһаарар бэтэрээннэн дыала буолбатаҕа сэрэйиллэр. Сайын оттууругар трактордах, охсор-мунһар тэриллэрдээх, урукку өттүгэр оттуур сиргэ-уокка кыпчырыттарбат эбит буоллаҕына, быйыл Дальнай Востоктааҕы «босхо гектар»

улахан кыһалҕанан эдэрдэртэн сылгыһыт идэтигэр сыстыан, салгыы үлэлиэн сөптөөх кадрдар суохтарын, ыччат үксүгэр киин сиргэ, сайдыылаах олоххо талаһарын сонньуа кэпсир. Ол курдук, солбук буолуо диэн бүк эрэнэ сылдыбыт уола кэргэн ылан атын сиргэ көспүт, бэйэтэ эһиил пенсияҕа табыстаҕына уруккутун курдук тиргиллэр, барытыгар илиитэ-атаҕа тийэр кыаҕа кыччаабытын ахтар.

Бу биір чопчу хаһаайыстыба, чопчу нэһилиэк эрэ кыһалҕата буолбатаҕа сэрэйиллэр. Сүөһү көрүүтэ, сылгы иитиитэ буоллун, кооператив, чааһынай да хаһаайыстыбалар буоллуннар — солбук суоҕа кэски-

ТАРАФАНАҔА — «БАҔЫКЫ» ХАҔААЙЫСТЫБАҔА

* * *

Чугаһаан иһэн көрдөххө киһи сылгы базата диэбэккэ ханнык эрэ сынньалаң дуу, туристическай база дуу дии саныыгын. Өссө дьиэ уонна баанньык оцилиндрованнай маһынан онһуһуллубут дуу дэстибит, чугаһаан көрбүпүт биір тэң кругляк мастары олус үчүгэйдик таңастаан бэркэ туппуттар. Биһигини хаһаайын Сергей Николаевич Ноговицын икки-үс үлэһиттэрин кытта көрүстэ. Тута чэйдэрин өрөн, са-

үллэриитэ күөрэйэн онтон-мантан сир хаһаайыннара көстөн кэлбиттэр, инньэ ғынан итиччэ элбэх сылгыны кыс таһаарар отун буларыгар уустуктар үөскээбиттэр.

Кэлин сылларга бөрөлөр биллэннэр түөрт биэни охторбуттар, ону бултааннар үгүс өттүн өлөрбүттэр эрээри ийэлэрин уонна биір оҕо бөрөнү куоттарбыттар. Олор ууһаан-төрөөн бардахтарына куттал суоһуон сөп.

Сергей Николаевич биір

ли кэбиннэрэрэ көстөн турар суол. Бу өттүнэн улууска баар агрооскуолаар оҕолору теорианан буолбакка, пришкольной учаастагы көрүүнэн-истиинэн мунгурдаммакка, сыл баһыгар-атаҕар сайылыктарга практиканы ытытынан дуоһуйбакка, хайдах эрэ ньыманан, ханнык эрэ суолларынан сүөһү, сылгы иитиитигэр кыра эрдэхтэриттэн сыһыарар, умсугутар үлэни ытталлара наада. Урукку курдук «Оскуола — производство — үрдүк үөрэх» диэн ситими сөргүтэргэ ити кыһаны ааспыт оҕолор үрдүк үөрэххэ, бюджетнай миэстэлэргэ эрэбил киирэллэрин курдук бэрээдэги олохтоотоххо балаһыанньа тупсуо дуо?

Ити курдук ону-маны ыһахтаһан баран Сергей Николаевич саамай кыпчыттарар кыһалҕатын арына. Бу кооперативка уопсайа 40-ча хаһаайын кыттыспыт, ол иһигэр тэрилтэлэр, уончалыы сылгылаах, сорохторо биридии төбөлөөх чааһынай дьон бааллар. Мантан аңара сылгыларын туттарбыттар, ол кэннэ маны көрүүгэ-истиигэ, отунан хаачыйыыга төбөлөрүн

сынньыбаттар эбит, сорохтор күһүн убаһаны үллэстии саҕана санаттахха биірде хамнаналлар. Дьингэр, биір төбөтүгэр кыстатыы баара-суоҕа 5000 солк. эрэ-эри ол да кыйайтарбат эбит. Мин Сергей Николаевичи ити курдук төлөспөт дьону күһүнүгэр убаһанан олуйсар ордугун эпиппэр, хайдах эрэ сатамматын, мантан сылтаан дьону кытта кинигир-хангыр саңарсыыга кириэн баҕарбатын этэр. Ити курдук, хастыы эмит сылынан сыһан-соһон төлөспөккө, отто-спокко сылдыбалларын түмүгэр кооператив төһө нооококо тэбиллибитин ким билиэ баарай?

Сылгыһыт сиэринэн Сергей Николаевич ол төлөспөт хаһаайыттар сылгыларын ханна ғыныаҕай, туспа хаайан кэбиһиэ дуу, моруу ғыныа дуу... Манньык хартыына сылтаан сыл бара турдаҕа. Ол иһин быйыл кооператив үлэтин тохотон, чааһынай бэрээдэгинэн барар санаалаах. Онуоха сааһыран кыах да тийбэтэ, ону таһынан тус бэйэ туһунан толкуйданар кэм кэлбитэ төрүөт буолар быһыылаах. Мин сүбэ бэрээдэгинэн тэрилтэлэри кытта сибээс олохтоон, сылгы сыһыаран үлэлэхэр быдан барыстааҕын эпиппэр толору сөбүлэхэр. Тоҕо диэтэргин,

манна утаа Сергей Николаевич «Быйаң» тэрилтэ сылгыларыттан саҕалаабыт, бастаан 68 төбөттөн халаан уутугар 10-ча сылгы былдьанан, ону төрөтөн-ууһатан ахсаанын син чөлүгэр түһэрэрэтигэр тэрилтэ тэрилтэ курдук көмөтө улахан, мэлдьи билсэр, төлөһөр.

Мин сөхпүтүм биір — Сергей Николаевич ити курдук кыһалҕаларын үнсэргээн дуу, кими эрэ хомпуустан курдук эппэккэ «оннук балаһыанньа баар» эрэ диирэ киэн көүстээҕин уонна сылгыларын туһугар ис сүрээбиттэн ыалдьарын көрдөрөр.

Бу курдук кооператив сабыллар уһукка тийибитин тыа хаһаайыстыбатын управлениета, нэһилиэк дьаһалтата туох дии саныыллара буолла? Аңардас хаһаайыстыба салайааччытын кыһалҕата эрэ буолан хаалбыта хайдах эрэ сатамньыта суох дии саныыбын. Бастаки Хомустаахха баар «Дайар» кооператив үлэтин ис хоһооно үкчү манньык, ким баҕалаах сылгытын туттаран, онуоха оттоһон биитэр төлөһөн сыллата убаһа ылаара үчүгэй буолбатах дуо? Манна болдомтону ууарга, сөптөөх көмөнү онорорго уолдаспыт дьинэн түмүктүүбүн.

В. КАСЬЯНОВ